

תורה צוה לנו משה מורשה קהלת יעקב

מהדורת לאנדא

ספר

באר משה

על שם הכתוב הואיל משה באר את התורה הזאת לאמר
לזאת יקרא שם הספר ב'אר מ'שה כי בהר"ת נרמז שם הה"ק המחבר
רבינו מ'שה א'ליקים ב'ריעה זצ"ל.

והוא אחד משבעים פנים לתורה, מאת האדם הגדול בענקים, בהיד הוא בשחקים,
בבוד אדונינו מודינו ודבינו, תפארת ראשינו, איש אלקים, מופת הדור, עומד בפרץ,
גודר גדר, חסידא ופרישא, אספקלריא המאירה, לו נפתחו שערי אודה, לפניו נגלו כל
תעלומה, המפורסם בכל קצוי ארץ, בבוד קדושת שמו רבינו משה אליקים בריעה
זצלה"ה מגיד מישדים דק"ק קאזיניץ ואוסטראווצי בן לאותו צדיק הרב הגאון האמתי
החדיק, זקן ויושב בישיבה, חסידא סבא קדישא, איש אלקים, מופת הדור, בוצינא
קדישא, ידיו רב לו בנגלה ובנסתר, רבן של כל בני הגולה מהו"ד ישראל זצלה"ה מ"מ
דק"ק קאזיניץ בעמ"ח ספר עבודת ישראל וספר נר ישראל, ועל גפ"ת עודם בכת"י.
(שער דפו"ד תרי"ח)

מהדורה חדשה ומפוארת, מאירת עינים, מוגהת בהגהה מדויקת ומתוקנת, נוספו
ליקוטים רבים ממקורות שונים, אלפי מדאי מקומות וצינונים, נפתחו ראשי תיבות
וקיצורים, הקטעים חולקו לפיסקאות קצרות, נוספו סימני פיסוק וניקוד
בתוספת כותרות משנה, והערות ביאור עם ציונים והשוואות לדבריו.

יו"ל בס"ד על ידי ממלכת התורה עוז והדר
שנת תשפ"ה לפ"ק

וילך משה וידבר את הדברים האלה אל כל ישראל

יוצא לאור ע"י ממלכת התורה "עוז והדר"
בנשיאות הגאון רבי יהושע לייפער שליט"א
אב"ד 'באר משה' מאנסי

ראש בית המדרש ועורך ראשי
הרב מנחם מנדל פומרנץ

מבקר אחראי
הרב זושא דינקלס

עורך אחראי
הרב פינחס הוניגסברג

עורכים ומבקרים

הרב אהרן יוסף גבירר	הרב אפרים מינצברג
הרב משה גוטשטיין	הרב אברהם פיליפ
הרב דוד אריה הילדסהיים	הרב דוד קניגסופר
הרב שלמה ויזל	הרב חיים מרדכי רייזנר
הרב שמחה בונים טשארני	הרב זעליג רוזנשטרוך
הרב יעקב יוסף טשערסקי	הרב אהרן רייכמן
הרב שמואל ליבוביץ	הרב נחום רייפן
הרב נפתלי מוסקוביץ	הרב שמעון שטרן

פרקי תולדות
הרב יהושע זילברברג

היות ומושקע במהדורה חדשה זו הון רב ויגיעה רבה, לכן ע"פ דין תורה ולהבדיל עפ"י הזכויות בכל המדינות אנו אוסרים בכל תוקף כל הדפסה צילום והעתקה כולל העתקה חלקית מספר זה, וכן אין לתרגם או לאחסן במחשב או לקלוט בכל דרך שהיא כל חלק שהוא מהספר, וכן אין לעשות כל שימוש מסחרי בחומר הנדפס, בביאורים במקורות ובכל ההוספות. ואין הספר נמכר אלא על מנת שלא יעשה בו שימוש שלא כדין. ושארית ישראל לא יעשו עולה.

הפצה והזמנות:
'היכלי תורה'

בארץ ישראל: טל. 1800-22-55-66 פקס. 03-5435884
בארה"ב: Tel. 718-437-0054 Fax. 718-437-3514
באירופה: Tel. 44-191-430-0333 Fax. 44-191-430-0555

באר משה המבואר

©
כל הזכויות שמורות
לממלכת התורה "עוז והדר"
Rabbi Y. Leifer
8 Truman Ave.
New Square, N.Y. 10977

הארות והערות יתקבלו בברכה

פקס. 03-5423180

office@oz-vehadar.com

נדפס על נייר חו"ל
שאין בו חשש חילול שבת

נדפס בארץ ישראל
Printed in E. ISRAEL

עיצוב, ייצור גלופות והטבעות:
גולדגרף שוהם

פרשת בראשית

'בראשית' בשביל התורה ובשביל ישראל

בראשית ברא אלהים את השמים ואת הארץ (א' ב'). וא' ודרשו חז"ל 'בראשית' נשצל התורה שנקראת ראשית, ונשצל ישראל שנקראו ראשית. והנראה נכונות דבריהם ז"ל על פי הכתוב (משל' ח כב) 'ה' קנני ראשית דרכו'.

על ידי המלכות עולה לעולמות העליונים

כתיב נפרשה זו (ג' ז') **ואד יעלה מן הארץ והשקה את כל פני האדמה. והכלל**

מונח צידינו ו¹שתיבת ארץ רמו להמלכות². ומצות אד, הם אומות אלף דלת מתיבת 'אדם', והמ"ס מתיבת 'אדם' הוא נוטריקון מלכות, רמו למדת המלכות. דהיינו, נשצל שרף האדם להעלות למדרגה העליונה, להיות עולה לעולמות העליונים, ו³להיות יוצא ונכנס בהם כנרא דמחפש בגנוי אצוהי, וכל זה נלמי אפשרי וי"כ אס על ידי מדת המלכות⁴, כשהאדם הוא נשלימות נצחית המלכות, שממליך להצורא צורך הוא על כל דבר, אזי יכול לעלות בעולמות העליונים. וזהו ואד יעלה, רנה

ביאורי החסידות

המדות. ה. על ידי שמאמין ומכיר בכל לבו שכל החיות והמציאות של כל דבר היא רק מהקב"ה.

א. כמו שיבואר להלן. ב. 'ארץ' רמו לספירת המלכות. ג. כבן המחפש בגנוי אביו. ד. שהיא השער לעלות לכל שאר

ציוני החסידות

ולמנדע רזין דביתיה ולאשתדלא אבתרייהו וכו' זכאה חולקיה דהאי בן דזכי לאשתדלא למנדע בגנוי דאביו ובכל רזין דביתיה כבאר יחידיא דאשליטה אביו בכל גנויו, ודא איהו יקרא דשליט על כלא, מאן דישתדל באורייתא למנדע ליה לקודשא בריך הוא ובאניון גניזין דיליה אקרי בן לקודשא בריך הוא, כל חילי שמיא לית מאן דימחי בידיה בכל שעתא דאצטריך למיעל לגבי אביו זכאה חולקיה בעלמין כלהו [בשעה שיודע האדם לקב"ה בדרך כלל אז נקרא עבד, שעושה מצוות אדונו ואין לו רשות לחפש בגנויו ובסודות ביתו, בזמן שיודע לו האדם בדרך פרט אז נקרא בן אהוב שלו כבן המחפש בגנויו בכל סודות ביתו וכו' וכך צריך לכל אדם להיות לגבי אביו בן לחפש בגנויו ולדעת סודות ביתו ולהשתדל אחריהם וכו' אשרי חלקו של אותו בן שזכה להשתדל לדעת בגנוי אביו ובכל סודות ביתו כבן יחיד שהשליטו אביו בכל גנויו, וזה הוא היקר השולט על הכל, מי שישתדל בתורה לדעת לו לקב"ה ובאותם גנוים שלו נקרא בן לקב"ה, כל צבא השמים אין מי שימחה בידו בכל שעה שיצטרך להכנס אל אביו, אשרי חלקו בכל העולמות].

ו⁵ כי אם על ידי מדת המלכות. ראה בהקדמת הוזהר (ו'): רבי חייא פתח 'ראשית חכמה יראת ה' שכל טוב לכל עושיהם תהלתו עומדת לעד' (פסלס ק"א ח'), 'ראשית חכמה' היא קרא הכי מבעי ליה, סוף חכמה יראת ה', בגין דיראת ה' סוף חכמה איהי (נ"א אלא איהי ראשית) לאעלה לגו דרגא דחכמתא עלאה, הדא הוא דכתיב (ס"ט ק"א יט) 'פתחו לי שערי צדק זה השער לה', ודאי דאי לא ייעול בהאי תרעא לא ייעול לעלמין, למלכא עלאה דאיהו עלאה וטמיר וגניז ועביד ליה תרעין אלין על אלין ולסוף כל תרעין עבד תרעא חד בכמה מנעולין בכמה פתחין בכמה היכלין

וא' ודרשו חז"ל⁶. ראה ברש"י על הפסוק: כמו שדרשוהו רבותינו ז"ל בשביל התורה שנקראת (משל' ח כב) ראשית דרכו, ובשביל ישראל שנקראו (וימ"ס ז א) ראשית תבואתו. ע"כ. ומקורו באותיות דר' עקיבא (א"ת ז): ד"א מה ת"ל בראשית, בשביל שלשה שנקראו ראשית ואלו הן תורה וישראל ויראה, תורה מנין שנאמר 'ה' קנני ראשית דרכו' (משל' ח כב), ישראל מנין שנאמר 'קדש ישראל לה' ראשית תבואתה' (וימ"ס ז א).

ו⁷ שתיבת ארץ רמו להמלכות. ראה להלן (ד"ה ויקרא אלהים לינפס ארץ): על פי הכלל המונח בידינו מאדוני אבי מורי ורבי וצלה"ה דמלת 'ארץ' רמו למלכות.

וראה בווהר (נפאש"כ): ודא 'להאיר על הארץ' דא ארץ תתאה כדוגמא דלעיל מלכותא דדוד אתתקן ביומא דא [וזה 'להאיר על הארץ' זה ארץ תחתונה, כדוגמא שלמעלה מלכות דוד נתקנה ביום זה].

וראה בשערי אורה (שער ה'): בספירת המלכות אשר היא סוד הארץ. וראה בעבודת ישראל (פ"ר עקב ד"ה אף אש ה'): הנה ארץ נקראת מלכות שמים, כי כמו הארץ נוטעין עליה כל פרי למאכל וזורעים בה כל הזרעים, כן ענין המלכות שממליכין את הבורא ב"ה בכל מיני מדות, יש במדת אהבה ויש במדת יראה ודומיהם.

ו⁸ ולהיות יוצא ונכנס בהם כנרא דמחפש בגנוי אביו. מקור הלשון בווהר (נפ"ה ק"א): ק"ב נע"מ: בזמנא דידע ליה בר נש לקודשא בריך הוא בארץ כלל כדין אקרי עבד דעביד פקודא דמארי ולית ליה רשו לחפשא בגניזיו וברזין דביתיה, בזמנא דידע ליה בר נש בארץ פרט כדין אקרי בן רחמא דיליה כבן דחפיש בגניזיו בכל רזין דביתיה וכו' והכי אצטריך לכל בר נש למהוי לגבי אביו בן לחפשא בגניזיו

לומר ש'אדם' עולה בעולמות העליונים, וכל זה מן הארץ, דהיינו צנחנות המלכות כנוצר לעיל. ולזה נקרא בשמו 'אדם' לרמוז הנזכר לעיל, שא'ד' מאדם יהיה לו עליה על ידי המ', שהיא מדת המלכות כנוצר לעיל.

ביאור הפסוק 'ואד יעלה מן הארץ' וגו'

ו'אד' הוא בגימטריא חמשה, והוא מן הידוע

שיש ה' מידות עד מדת המלכות, שהם חסד גבורה תפארת נצח הוד, וה' יסוד אינו מידה בפני עצמה, כי אם שהוא התקשרות וכוללת כל ה' מידות. וזהו ו'אד', בגימטריא חמשה, יעלה מן הארץ. שתיקן ה' מידות, שהאדם מכשיר ומתקן כללות ה' מידות שלו, יעלה מעלה מעלה, מן הארץ, היינו ממדת המלכות כנוצר לעיל. ואז והשקה את כל פני האדמה,

ביאורי החסידות

ההתקשרות של ה' מידות חגתנ"ה, והתכללותם זה בזה. יב. 'אד' בגימטריא ה'. יג. חסד גבורה תפארת נצח והוד. יד. 'עולמות העליונים, כנ"ל. טו. שיעצונו היא מכח מדת המלכות, כנ"ל [כלומר, שעל ידי שתיקן את ה' מידות חגתנ"ה, זוכה למדת היסוד, ועל ידי זה מתקשר במדת המלכות, ואז מכח מדת המלכות עולה לעולמות העליונים].

ו. 'ואד יעלה' היינו שהאל"ף דל"ת מאדם עולה בעולמות העליונים. ז. שמה שהאדם יכול לעלות לעולמות העליונים זה רק מכחה של מדת המלכות, שזכה אליה לפני כן. ח. וכמו שיבואר להלן. ט. מהחסד עד המלכות יש ה' ספירות, כדלהלן. י. נראה דע"ל: וכללות [כמו שכתב רבינו בהרבה מקומות, ראה בציונים]. יא. מדת היסוד הוא

ציוני החסידות

הנקרא אדני, והוא סוף כל מעלות של ה' יתברך מלמעלה למטה וכו' והשם הזה הנקרא אדני הוא בדמיון אוצר ובית גנוזים לכל מיני שפע ומיני אצילות כל ההיות הנמשכות מאת יהו"ה יתברך בדרך כל הצנוות וכו'.

וראה מה שכתב רבינו להלן (פר' שופטים ד"ה שופטים ושוטרים): והנה כמו שהים הוא מים שאין להם סוף, כמו כן המלכות שמים הוא גם כן דבר שאין לו סוף. שכל עוד שהאדם משיג בהמלכות שמים, וממליך להבורא כל העולמים, משתוקק ומתאוה לעלות יותר ויותר, ולהמליכו במדרגה היותר גדולה עד אין סוף. ועם כל זה נתן השם יתברך בים, הוא מלכותו יתברך, דרך להאדם, לעלות על ידיה לעולמות העליונים עד אין סוף.

והו' כי יסוד אינו מידה בפני עצמה. ראה גם להלן פר' מקץ (מג טו): והגם שהם רק ה' מדות, חסד גבורה תפארת נצח הוד, כי יסוד אינה מדה בפני עצמה, שהוא התקשרות וכללות ה' מדות. ע"כ. ובפר' שמיני (ט כג): ויסוד הוא ההתקשרות וכללות כל המדות כידוע. ע"כ. ובפר' תזריע (יג ג): כמו כן הוא במלכותו יתברך, ההתחלה היא ע"י המדות הקדושים, שהם חסד גבורה תפארת נצח הוד, והם כל אחד מדה בפני עצמה. ואחר כך ההכרח הוא לבוא למדת יסוד, שהוא ההתקשרות וכללות כל המדות. וע"י התכללותם יחד, ממנה בא האדם למדת המלכות. ע"כ. ובפר' בהר (כא ג): שעיקר תיקון השכינה הקדושה היא ע"י קישוט ותיקון המדות, שהם חסד גבורה תפארת נצח הוד, עד בוא האדם למדת יסוד, שהוא ההתקשרות בהבורא יתברך שמו בכללות כל המדות.

וראה גם בספר דברי משה (ל' משה שה"ס תלמיד הנעש"ט, פר' נחשית ד"ה ואל אלהים): שמעתי מפי מחותני מ"ו זלה"ה כי הנה נודע כי מידת היסוד אינה בעצמה מידה כענין שאר המידות, רק שהיא כוללת המידות, ר"ל כשכל המידות נכללים יחד בחי' כללותם נקרא יסוד. ולזה נקרא כל כנודע, לפי שנכללים בו כל ה' מידות שכל אחת כלולה מ' שעולה כל.

אלין על אלין, אמר כל מאן דבעי למיעל לגבאי תרעא דא יהא קדמאה לגבאי מאן דיעול בהאי תרעא יעול, אופ הכי תרעא קדמאה לחכמה עלאה יראת ה' איהי וכו' אמאי אקרי יראת ה' בגין דאיהו אילנא דטוב ורע זכי בר נש הא טוב ואי לא זכי הא רע, ועל דא שרי בהאי אתר יראה, ודא תרעא לאעלא לכל טובא דעלמא [רבי חייא פתח 'ראשית חכמה יראת ה' שכל טוב לכל עושיהם תהלתו עומדת לעד', 'ראשית חכמה' זה הכתוב כך היה צריך לומר סוף וחכמה יראת ה', משום שיראת ה' סוף חכמה היא (נ"א אלא היא הראשית) להכנס לתוך הדרגה של החכמה העליונה, וזה שכתוב 'פתחו לי שערי צדק זה השער לה', ודאי, שאם לא יכנס בזה השער לא יכנס לעולם, משל למלך שהוא עליון ונסתר וגנוז ועשה לו שערים אלו על אלו, ובסוף כל השערים עשה שער אחד בכמה מנועולים בכמה פתחים בכמה היכלות אלו על אלו, אמר כל מי שרוצה להכנס אלי, שער זה יהיה הראשון אלי, מי שיכנס בזה השער יכנס, אף כאן השער הראשון לחכמה העליונה הוא יראת ה' וכו' למה נקרא יראת ה' משום שהוא האילן של טוב ורע, זכה האדם הרי טוב, ואם לא זכה הרי רע, ולזאת שורה בזה המקום יראה, וזה השער להכנס לכל הטוב של העולם].

וידוע שהיראה היא מדת המלכות, ראה בזהוה (נח קא): הדא הוא דכתיב (מלס' ג יא) 'עבדו את ה' ביראה' וכו' ודא מלכות שמים [זהו שכתוב 'עבדו את ה' ביראה' וכו' וזו מלכות שמים]. ובתקו"ז (הקדמה ו): יראת ה' היא מלכות דיליה [יראת ה' היא מלכות שלון]. ושם (מקו' לג טו): יראת ה' דא שכינתא מלכות קדישא [יראת ה' זו השכינה, המלכות הקדושה].

וראה גם בשערי אורה (שע' א): דע כי השם הראשון שהוא קרוב לכל הנבראים ובו נכנסים לפני המלך יהו"ה יתברך, ואין דרך בעולם לראות פני המלך יתברך אלא על ידי שם זה, הוא השם הנקרא אדני. כיצד דע כי השם המיוחד יהו"ה יתברך הוא המורה על מציאות בוראנו יתברך והכל תלוי בו, אבל תחלת השערים והמפתחות שבו נכנסים לשם יתברך הוא השם

הוא משקה ו'ומצא צחינות הפנים' לכל צחינות האדמיות, הן האדמיות מעולמות העליונים והן מהעולם הזה.^ט

ביאור הפסוק 'ה' קנני ראשית דרכו'

וזוהו גם כן 'ה' קנני' (משלי ט כב).^ז שעיקר צריאת האדם היתה 'ראשית דרכו', אותיות דרך וי'ו'י, והוא 'מלשון ווי העמודים' (שמות כו י).^ח דהיינו שעיקר צריאתו היתה להיות תמיד בצחינת דרך וי'ו'י, דהיינו להתדבק ולהתחבר צמד מלכותו יתברך.^ט

אדנותו יתברך מתעלה על ידי המלכות

וזוהו גם כן ואד יעלה מן הארץ. יוכל גם כן להיות הכוונה שאותיות א'ד' מאדנ'י יעלה מן הארץ, מצחינת המלכות. שצוה שהצורא צרוך הוא מראה לכל שהוא אל אדון על כל המעשים^י והוא כל יכול, צוה יש עליה להאדנות שלו^י שהוא מדת מלכותו יתברך. וכל זה מן הארץ, מצחינת המלכות, על ידי שהאדם ממליך לצורא כל העולמים על כל דבר כנוכר לעיל.^י

'בראשית ברא אלהים' בשביל המלכות

ובכן נצוה אל הענין. בראשית ברא אלהים^י,

ביאורי החסידות

היסוד שהוא ההתקשרות, כנ"ל [וידוע שאות וא"ו היא בחינת היסוד (זוהר אחרי מות סו:)]. כה. ע"פ לשון התפילה בשחרית של שבת. כו. הנרמזות באותיות אל"ף דל"ת שבשם אדנ"י. כז. שע"י מדת המלכות היא מכח זה שהאדם ממליך את הקב"ה על כל דבר, שעל ידי זה הקב"ה מראה לכל את אדנותו, ובוה מתעלה ומתגלה מלכותו יתברך. כח. א"ל הים' מורה שהוא יתברך תקיף ובעל היכולת ובעל הכוחות כולם (שו"ע או"ח סי' ס"א).

טז. בחינות הפנימיות, דהיינו רוחניות וקדושה. יז. בחינות החמריות [אדמיות' מלשון 'אדמה', דהיינו הארציות]. יח. גם לבחינת החומריות שיש בעולמות העליונים כביכול. יט. א"הב"ה הוא מביא בחינת פנימיות, על ידי שמעלה מהם ניצוצות קדושה ומקשר אותם למעלה. כ. רבינו מפרש פסוק זה על האדם. כא. 'דרכו' אותיות דרך ו'. כב. וי'ו' הוא לשון חיבור, כמו הווים שמחברים בין עמוד לעמוד. כג. שכל דרך חייו תהיה עבור דביקות בה'. כד. על ידי

ציוני החסידות

ושבחו של אדם הוא, בהיותו מתחזק לעשות פנים בכל דבר להו"ה ב"ה, דהיינו אפילו בעוסקו בענייני ארציות וגשמיות, מוכרח להתחזק בכל הכוחות שלו, הן בכוחות הגוף והן בכוחות הנשמה, לעשות בכל עסקיו פנים להו"ה ב"ה. ע"כ. ועוד שם (ד"ה או יאמר אס' ראית): דלפי דרכינו הוא מרמז להגופות אנשי היראים והשלימים, שגם הגוף מזדכך בגודל הבהירות, עד שגם בכל ענייני הארציות והגופניות עושים פנים להו"ה ב"ה. ובוה נזדכך ונתקדש גם הגוף והחומר, להפכו לצורה ולרוחניות.

ו'ומלשון ווי העמודים'. ראה גם להלן פר' מצורע (יד ט): כי אות וי'ו' מורה על התחברות, מלשון ווי העמודים. ע"כ. ובפר' אמור (כז יא): ואותיות וא"ו הוא מלשון ווי העמודים, דהיינו לשון התחברות. ע"כ. ובקהלת משה (פר' שלח ד"ה מנספר אשר מעשו): כי השם יתברך נקרא ו' מלשון ווי העמודים שהוא מייחד שמיא וארעא, והצדיק נקרא גם כן ו' שהוא מייחד גם כן.

וראה גם בעבודת ישראל (להמגיד מקוונת), אט"ס פ"ה מ"ג ד"ה נעשרה נסיונות): יא. לחמא כו' רומז שיהא עובד את ה' יתברך באמתת מציאותו ואחזרתו הגמור הממלא כל עלמין ולית אתר פנוי מיניה, ויוכל לעלות למעלה דרך כל העולמות ולייחד אותם יחד ביחוד גמור בקשר אחד עד הא"ס ב"ה, דוגמת אות הוא"ו שעולה בשוה מתתא לעילא, והיינו שאם יעשהו וא"ו כמו ווי העמודים היא הדביקות הגמור שיהא תמיד דבוק וקשור בקשר חזק ואמין בא"ס ב"ה.

ולזה גם כן כל אחת מהמידות כלולה מכל המידות, כי זולת זאת לא היו יכולים להכלל ביחד, כיון שהמידות בעצמם הם הפכיות ונגדיות זה מזה, כמו מדת החסד שהוא נגדיות למידת הגבורה וכן בשאר. אמנם כאשר כל א' כלול מכולם לזהו הטיב יכולים להכלל כולם ביחד, ואז ממילא נעשה מידת היסוד מכלולתם כנ"ל.

וראה עוד במאור עינים (פר' שמי ד"ה ויהי צום השמיני): ויסוד אינה מדה בפני עצמה, רק היא התקשרות כל המדות להשפיע למלכות.

וראה בחסד לאברהם (לר' אהרן המלך, נשקדמה) שהאריך מאוד בביאור הענין שהיסוד הוא התקשרות לגמור כל דבר מהה' מידות.

ו'ומביא בחינות הפנים א"ב בחינות האדמיות. ראה גם להלן (ד"ה ויאמר אלהים מדעא אלהים): דהנה העיקר הוא לעשות פנים לכל הארציות, ולהמשיך עליו הצלם האלהים הקדוש ודמות דיוקן האדם העליון. ע"כ. וראה עוד להלן פר' כי תשא (לג טו): מפני שאנו בטוב כונתנינו עושים פנים לכל בחינת הארציות והאדמיות, יהיה דבר גשמי ביותר שאין כמוהו בגשמיות, עם כל זה אנו בטוב כונתנינו עושים לו פנים, ומעלים ממנו הניצוצות הקדושים אל הבורא יתברך. ע"כ. וראה עוד בפר' בשלח (ה טו): בכדי לעבוד את האדמה, דהיינו להעלות כל האדמיות, הן האדמיות מהעולם הזה והן האדמיות מהעולם העליון, לייחדם ולחברם, כל הארציות והאדמיות מהעולם הזה באדמת קודש דלעילא. ע"כ. ובדרוש למתן תורה (ד"ה אס' ראית): שעיקר אשוריו

נשציל האדם שימליך להצורא כל העולמים צכל דצר
נזכר לעיל^א:

צריך להמליך את ה' יחד עם החמרות

**או יאמר, בראשית כו' את השמים
ואת הארץ. שהגם שיש ציולת האדם
לעלות ולהתדבק בשמי השמים העליונים נזכר
לעיל, אף על פי כן לא יסאר שם לגמרי. אך ואת
הארץ, ויזמזכר להיות צבחינת 'רוא ושוב'**

מורה על אלהותו ומלכותו יתברך. ראה לומר
שהראשית ועיקר הצריאה היתה נשציל האלהות
ומידת המלכות, ויציגלה אלהותו ומלכותו יתברך
לכל צאי עולם, שהוא אל אדון על כל המעשים
ומלך גדול על כל הארץ^ב. וכל זה ואת הארץ,
על ידי המלכות נזכר לעיל, דהיינו על ידי שהאדם
נצחר יציריו הוא ממליך לצורא כל העולמים על
כל דצר נזכר לעיל^ג, שעצורו היה כל עיקר
הצריאה מכל מה שנצרא בששת הימים, הכל היה

ביאורי החסידות

המלכות, שממליך את ה' על כל דבר כמ"ש רבינו לעיל.
לא. כוונת רבינו שזה הוא הביאור במה שאמרו חז"ל
'בראשית' בשביל התורה שנקראת ראשית, ובשביל ישראל
שנקראו ראשית. שעיקר הבריאה היתה עבור ישראל
שמקיימים את התורה שבה הם ממליכים את הקב"ה על
כל דבר.

כט. מ"שון הכתוב (מלס זא ג). **ל. על ידי זה** מראה
הבורא את אדנותו בעולם, ומתגלית מדת מלכותו יתברך.
והנה רבינו לא ביאר את המילים 'את השמים', אך אפשר
שכוונתו, 'את השמים' דהיינו שהדרך שהאדם זוכה לעלות
בעולמות העליונים נהיינו שזוכה להשגה יתירה בכבוד ה'
שבעולמות העליונים], היא ע"י 'את הארץ' דהיינו מדת

ציוני החסידות

ובאר המאיר (פר' וירא ד"ה וירא אליו): כי נודע שעיקר בריאת
העולמות שיתגלה מדות המלכות, על שם הכתוב
'מלכותן מלכות כל עולמים' (מלס קמה יג), כי אין מלך בלא
עם, ולא היה באפשרי לתאר מדת המלכות בעצמותו, בלתי
בריאות מדריגות התחתונים, ובכללם עיקר שעלה ברצונו
הפשוט אנחנו בני ישראל, שצפה בקדמת מחשבתו השעשועים
שיקבל מנשמות הצדיקים, ולכן צמצם בהירות אורותיו
הקדושים, באמצעות התלבשות, בכדי שכל אחד ואחד מישראל
כפי אחיזת נשמתו בשורשו, אם בא לראות ולהשיג בחינת
אלהותו, יתכן לתפוס אפס קצת כפי אחיזת נשמתו.

ובמאור ושמש (פר' לך לך ד"ה ויהי ארס): דהנה כשעלה ברצונו
הפשוט לברוא את העולמות, עיקר כוונתו היה להיטיב
לברואיו, דהיינו שיתגלה מלכותו על כל הברואים, וידעו שהוא
אחד יחיד ומיוחד. שזאת הוא עיקר הטובה, להשיג עריכות
נעימות ידידות אלקותו יתברך שמו, ואין מלך בלא עם, על כן
עלה ברצונו לברוא העולמות, שיכירו מלכותו ויקבלו הטובות.
**וין שמוכרח להיות בבחינת 'רצוא ושוב' וליירד למטה גם
כן.** ראה להלן פר' נח (ד"ה ושלם אם העונ): והרמז

בזה לב' בחינות צדיקים, יש צדיק שהוא בבחינת היונה, שאינו
מניח לעולם הדבקות בו יתברך, ואינו מפסיק מדביקותו אף רגע
אחד. ויש שהוא בבחינת העורב, שהוא עוסק ג"כ בדברים
אחרים מענייני ארציות וגשמיות, ועם כל זה עובד עבודתו
באמת, ומעלה מכל הארציות כל הניצוצות קדושות, והוא תמיד
בבחינת רצוא ושוב, שרץ ועולה ומתדבק במרום, ושב לאחור
למטה לענייני העולם הזה גם כן כנ"ל. ע"כ. וראה גם בפר'
תולדות (ד"ה ויעמר ימק): שהעיקר הבריאה היתה בשביל אותו
הצדיק שהוא בבחינת רצוא ושוב, שיכול גם כן לירד ממדרגתו
מהתדבקות בעולמות העליונים, ולעסוק גם כן בענייני גשמיות
כמו אכילה ושתיה ושאר צרכי הגוף, ומעלה מכל גשמיות
הניצוצות הקדושים, עם כל זה אינו נפסק מדביקותו העליון
וכו'. ע"כ. ובפר' וישב (ד"ה אלה מולות יעקב): והגם שאמת נכון

וין שיתגלה אלהותו ומלכותו יתברך לכל באי עולם. ראה
להלן (דנוט לואט מוסס ד"ה נמס לירא): והנה אין מלך
בלא עם, שעיקר כוונתו יתברך בבריאת עולמו לא היה כי אם
להטיב לברואיו, ולהשפיע להם גודל הרחמים מהי"ג מכילין
דרחמי, למען יכירו הכל אלהותו יתברך ומלכותו בכל משלה.
וכשלא היה עם ישראל קדוש, עם מי ייטיב וישפיע הרחמים,
ולא היה כביכול תיקון ושלמות למדת המלכות. ולזה הוכרח
שיהיה עם קדוש ישראל, שיעבדוהו באמת, וישפיע להם גודל
הרחמים מהי"ג מכילין דרחמי, ובזה יכירו הכל כח מלכותו
יתברך, ויבא כביכול תיקון לשלימות המלכות.

וראה בפרקי דר' אליעזר (פ"א): מיד נתייעץ הקב"ה בתורה
ששמה תושיה לבראות עולם, השיבה ואמרה לו רבון
כל העולם אם אין צבא למלך ואם אין מחנה למלך על מה
הוא מולך, אם אין עם לקלס למלך אי זה הוא כבודו של מלך,
שמע הקב"ה וערב עליו.

וראה עוד בזוהר (ע"מ נא מנ): אבל בתר דעבד האי דיוקנא
דמרכבה דאדם עלאה נחית תמן ואתקרי בההוא דיוקנא
יהו"ה בגין דישתמודעון ליה במדות דיליה בכל מדה ומדה וכו'
דאי לא יתפשט נהוריה על כל בריין איך ישתמודעון ליה ואיך
יתקיים 'מלא כל הארץ כבודו' (שע"ט ו ג) -אבל אחר שעשה זה
הדיוקן של המרכבה של אדם העליון ירד שם ונקרא באותו
דיוקן יהו"ה כדי שיתוודעו לו במדות שלו בכל מדה ומדה וכו'
שאם לא יתפשט אורו על כל הבריות איך יתוודעו לו ואיך
יתקיים 'מלא כל הארץ כבודו'.

וראה באור תורה (להמגיד ממויטע, פר' נלק ד"ה סן עס לנדד): והנה
נודע כי תכלית בריאות העולמות היה לקרוא שמו מלך,
ומחשבה הקדומה זו הביאה לידי מעשה צמצום בהירות א"ס
כביכול, לפי שאין מלך בלא עם.

ובתניא (שער יסוד והאמונה פ"ו): הנה הוא ידוע לכל כי תכלית
בריאת העולם הוא בשביל התגלות מלכותו יתברך
דאין מלך בלא עם.

ראשית'. ו'דהנה כתיב (משלי ה יט) 'דדיה ירווך כל עת', שהתורה נמשלה להדד, מה הדד הזה כל זמן שהתינוק ממשמש בו מוצא בו טעם חדש, כן התורה כל מה שהאדם עוסק בה מוצא בה טעם חדש (עירובין נד:), והם מציאים את התורה בכל יום צנחנית ראשית^ז, דהיינו צנחנות מחודשות כאלו היום נתנה מחדש^ח. וזהו 'צנחנית' שציל התורה שנקראת ראשית, דהיינו שהיא בכל יום מתחדשת צנחנות חדשות כנוצר לעיל. וכל זה צנציל ישראל שנקראו ראשית, שהם הם המציאים את התורה בכל יום צנחנית הראשית^ט, על ידי שהוגים ומשתעשעים בה תמיד וממשמים בה בכל עת, על ידי כן הם מוצאים בה תמיד טעם חדש.

(יחזקאל א יד), ולירד למטה גם כן^י, להעלות כל הארצות לצורא צרוך הוא^{יא}. ולזה לא נאמר 'צנחנית צנח' את הארץ ואת השמים^{יב}. להורות לדברינו, שהעיקר עליות האדם לשמי השמים העליונים היא מהארציות, על ידי שממליך לצורא כל העולמים עם כל הארציות שלו^{יג}. וזהו בראשית ברא וגו' את השמים, שהשם יתצרך צרוך הוא צנח את האדם צנחניה זו, להיות ציכלמו לעלות לשמי השמים העליונים כנוצר לעיל, וכל זה ואת הארץ, עם הארציות כנוצר לעיל^{יד}.

ישראל עושים שהתורה תהיה בבחינת 'ראשית'

ונחזור לדברות חז"ל 'צנחנית, שציל התורה שנקראת ראשית, וצנציל ישראל שנקראו

ביאורי החסידות

הם אלו שמביאים את התורה לזה, שתהיה בכל יום בבחינת 'ראשית'. לח. ולכן נקראת 'ראשית', שכאילו היום ראשית נתינתה. לט. 'בשביל' ישראל שנקראו ראשית, היינו שישאל עושים שתהיה התורה בכל יום בבחינת ראשית.

לב. שאחרי שעלה להתדבק בעולמות העליונים צריך לחזור לבחינת הארציות. לג. לחבר את החמירות לקדוש ברוך הוא. לד. למה כתוב קודם 'את השמים' ואחר כך 'ואת הארץ'. לה. מבזה זה זוכה להתדבק בשמים. לו. שזה בתנאי שאחר כך יחזור שוב למדת הארציות. לז. ישראל

ציוני החסידות

בו טעם חדש, כמו כן התורה הקדושה כל זמן שהאדם ממשמש בה מוצא בה טעם חדש. וכמו שאמרו (ויק"ר יג א) 'תורה חדשה מאתי תצא'. ושמעתי מפי אאמור"ר זצ"ל שהסידור של האר"י זלה"ה, כל הכוונות של התפלה הנמצאים בו היה רק מתפלה אחת של האר"י הקדוש זצ"ל, ובכל יום היה מתפלל בכוונה אחרת, בבחינה מחודשת ומשונה בטעם וריח לשבח. ע"כ. וראה עוד בפר' קורח (ד"ה ננוי נל) אריכות גדולה בענין זה.

וראה בתולדות יעקב יוסף (פר' צנח' עוד י"ל צינור ש"ס): וזהו שדרשו חז"ל בספרי (ואמחנן לג), 'אשר אנכי מצוך היום' (דברים ו ו), שיהיו בענין כדיוטגמא חדשה וכו', שהוא על התענוג חדש שיהיו לו מהתורה ועבודה כל יום.

ובמאור עינים (פר' כי תשא ד"ה וימן אל משה): כן צריך האדם ליחד קב"ה בכל יום יחד חדש כאלו היום ניתנה כמו שדרשו רבותינו ז"ל (מנחות יטו ו) 'יהי דברי תורה חדשים וכו' והטעם כי הקב"ה מחדש בכל יום מעשה בראשית, והתורה נקרא מעשה בראשית שעל ידה נבראו כל העולמות כנוצר, והקב"ה מחדש תמיד, ונמצא אין לך יום דומה לחביר, ובכל יום הוא התדבקות והתקרבות בתורה חדשה, ר"ל מה שנתחדש בה היום מה שלא היה אתמול כי יעבור.

ובעבודת ישראל (אטס פיג מ"ו): כדאיתא (ספרי ואמחנן לג) שבכל יום יהיו בענין דברי תורה כחדשים, כי בכל יום משתנה התורה וטעמיה ובכל יום משתנה מתיקות התורה והתפילה.

הדבר ששמו ישראל מורה על מדרגה העליונה עוד יותר ממדרגות יעקב וכו' עם כל זה ההכרח גם כן להיות נקרא בשם יעקב, כי בהיות שמו ישראל שהוא מדרגה העליונה מאוד כנ"ל, לא היה לו באפשרי לצמצם עצמו לירד ממדרגתו לזה העולם הגשמי, לעיין בצרכי העולם הזה, ובפרט שהיה יכול ח"ו להבטל במציאות מגודל הדביקות בעולם העליון. לזה יקרא גם כן בשם יעקב, שמורה על מדרגה קטנה, מלשון עקבות, להיות בבחינת רצוא ושוב, לעיין גם כן בצרכי העולם הזה וכו'. ע"כ. וראה עוד בקהלת משה (פר' שמואל).

וראה גם בעבודת ישראל (להמגיד מחנין, אטס פיג מ"ג): שאור אין סוף ברוך הוא והקדושה של מעלה המאירה לאדם מוכרח להיות בבחינת כיבוי ושיחזור לאחריו, כאור האבוקה שזכרנו למעלה שאורה לאחריה ומיקטף קטין (פסמים ט), 'והחיות רצוא ושוב' (יחזקאל א יד), כי אם יהיה מתמיד האור ישר ממש בלי הפסק היה האדם בטל במציאות ממש, וזה חסד הבורא עלינו שיהא האדם מתקיים.

וידהנה כתיב 'דדיה ירווך בכ"ז עת'. ראה גם להלן פר' קדושים (ד"ה או יאמר קדושים תהיו): דהנה הצדיק השלם שזוכה להשיג פנימיות התורה, ולומד התורה הקדושה בגודל הקדושה והטהרה, הוא לומד בכל יום התורה הקדושה בבחינה מחודשת, ומוצא בה בכל יום טעם חדש. כמו שדרשו חז"ל (עירובין נד:): על פסוק (משלי ה יט) 'דדיה ירווך בכל עת', מה הדד הזה כל זמן שהתינוק ממשמש בו מוצא

ישראל עושים שהתורה תהיה כמו ביכורים

ובמו שדרשו גם כן חז"ל (ב"ר פ' ד) 'בשציל הציכורים שנקראו ראשית', דהנה מדרך העולם שהציכורים שהם הפירות הראשונים שמתצרכים תחילה, הם חציצים מאוד על האדם, וכמו שמיציצים לפני השירים הפירות הראשונים לציכור לשמח אותם בהם. וזהו ממש דברינו הנאמרים למעלה 'בשציל הציכורים שנקראו ראשית', כלומר, שכוונתם גם כן בשציל ישראל ובשציל התורה, ש'ישראל מציצים את התורה הקדושה בכל יום בצחינת הראשית, כמו הציכורים שהם ראשית^{מא}, וחציצה מאוד על האדם, כמו כן הם מציצים את התורה בכל יום בצחינות מחודשות, על ידי שמוציצים זה טעם חדש.

רמז ש'ישראל יברכו מטל השמים ומשמני הארץ

ואז כשיתנהגו ישראל צמדריגה זו, יקוים עליהם צרכת יחזק אצונו ע"ה שצרכו ליעקב, ויתן לך האלהים מטל השמים ומשמני הארץ^(בראשית כו כא). והיא נרמזת כנחוצ שלפנינו בראשית ברא אלהים את השמים, דהיינו שיצרך את ישראל מטל השמים^{מב}. ואת הארץ היינו משמני הארץ^{מא}. והוא כהוספת נופך ממתק דבש ונופת לופים שהצטינו השם יתצרך, שכלצד מה שמוכן להם לישראל רצ טוב מתענוג העליון מהעולם הזה, אף

גם זאת יעשה להם, שיצרכם גם כן צכל הטובות מטובות העולם הזה הגשמיים, שהם מטל השמים ומשמני הארץ כנוצר לעיל, אמן כן יהי רצון, והנן:

עמי הארץ ימשכו לתורה מכח התלמידי חכמים

או יאמר, בראשית ברא אלהים את השמים ואת הארץ. נראה לי על דרך הפשוט, על פי מה וי' אדיתא צס הרב הקדוש מורינו הרב גרשון מקיטעב ו"ל, על פסוק 'החרשים שמעו והעורים הציטו לראות' (ישעיה מז יח). 'החרשים', רמז להתלמידי חכמים הלומדים, וי' על דרך 'החרש והמסגר אלף' (מלכים ב' כד טו). והרמז, דהעיקר שהלומדים והתלמידי חכמים מטיים חזון לשמוע צלימודים, ומאזינים לדברי תורה, אז ממילא אחריהם כל אדם ימשוך, שאפילו ההמונים ופשוטי עם בני ישראל גם כן ישמעו ויאזינו לדברי תורה. וזהו 'החרשים', המה הלומדים. 'שמעו', אל התורה. אז ממילא 'והעורים', המה עמי הארץ ופשוטי העם, 'הציטו לראות'^{מז}. עד כאן דבריו הקדושים.

רמז הענין בפסוק 'בראשית ברא' וגו'

ובזה נוכל לרמז גם כן צפסוק שלפנינו בראשית ברא אלהים וגו'. וידוע דרשות חז"ל 'בראשית בשציל התורה שנקראת ראשית, ובשציל ישראל שנקראו ראשית'. ש'ישראל יהיו עוסקים

ביאורי החסידות

'ברא אלהים את השמים' היינו שה' יברך את ישראל ויתן להם מטל השמים. מג. שיתן להם משמני הארץ. מד. שבעקבות התלמידי חכמים גם עמי הארץ יביטו בתורה.

מ. מה שאמרו במדרש בשביל הביכורים, כוונתם בשביל התורה ובשביל ישראל, דהיינו הך. מא. ישראל עושים שבכל יום תהיה התורה בבחינת ביכורים. מב. 'בראשית' בזכות שישראל מחדשים בכל יום טעמים חדשים בתורה,

ציוני החסידות

וי' על דרך 'החרש והמסגר אלף'. ראה בגיטין (פא): צדקה עשה הקב"ה עם ישראל שהגלה גלות צדקיהו ועדיין גלות יכניה קיימת, דכתיב ביה בגלות יכניה 'החרש והמסגר אלף', 'חרש' שבשעה שפותחין נעשו הכל כחרשין, 'מסגר' כיון שסוגרין שוב אינן פותחין. ע"כ. ופירש רש"י: גלות יכניה. הוא יהויכין, קדמה לגלות צדקיהו אחת עשרה שנה, וזו היא צדקה שמיהר והחריב ביתו כדי להגלות דורו של צדקה לבבל בעוד שחכמי גלות יכניה קיימין, שילמדו תורה לאלו הגולים אחריהם. לפי שרוב חכמי התורה גלו עם יכניה דכתיב בהו 'החרש והמסגר אלף'. כיון שסוגרין. הלכה שהם סגורים בה, שאינם יודעים להשיב לשואליהם, שוב אין לה פותחין אחרים.

וי' אדיתא הרב הקדוש מורינו הרב גרשון מקיטעב ז"ל. ראה בתולדות יעקב יוסף (פר' האינו ד"ה האינו): כמו ששמעתי בשם הרבני מו' גרשון קוטויר 'החרשים שמעו והעורים הביטו לראות' (ישעיה מז יח), דקשה אם הוא חרש איך ישמע, ואם הוא עור איך יוכל לראות. ופירש כי החרשים הם התלמידי חכמים, החרש והמסגר, שהם ישמעו, כי העורים שהם המוני עם הביטו לראות על הת"ח, אם ייטיב בעיני הת"ח אז גם הוא נוטה אוננו לשמוע כלמודים, ואם לאו וכו', ודפח"ח. ע"כ. וראה עוד שם פר' קדושים (ד"ה עוד י"ל פנו דרך ה') ובצפנת פענח (פר' ואלא ד"ה ונאלץ פסוק האינו השמים).